

2025. g. 2. ceturkšņa novērtējums par ciklisko risku un piemērojamo pretcikliskās kapitāla rezerves normu

2025 | jūnijs

Pretcikliskā kapitāla rezerve (turpmāk – CCyB (*countercyclical capital buffer*)) ir makrouzraudzības instruments, kurš tiek piemērots ar mērķi stiprināt kredītiestāžu kapitalizāciju, lai krīzē tām būtu laba spēja absorbēt zaudējumus. CCyB norma tiek samazināta vai atcelta, kad riski īstenojas, lai palīdzētu kredītiestādēm turpināt piedāvāt finansējumu tautsaimniecībai, tādējādi mazinot krīžu ilgumu un ietekmi.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 35.⁵ pantu Latvijas Banka reizi ceturksnī novērtē ciklisko risku un, ja nepieciešams, nosaka vai koriģē CCyB normu, kas attiecināma uz kredītiestāžu riska darījumiem, kuri noslēgti ar Latvijas Republikas rezidenti. Katru ceturksni Latvijas Banka publicē novērtējumu par ciklisko risku un CCyB normu. Ja CCyB normu nav jāmaina, spēkā saglabājas iepriekšējais lēmums par CCyB normu.

2023. gada 18. decembrī Latvijas Bankas padome lēma uzsākt īstenot pozitīvas neitrālas CCyB pieeju un palielināt CCyB normu līdz 0.5 % no 2024. gada 18. decembra un līdz 1 % no 2025. gada 18. jūnija.

Saskaņā ar pozitīvas neitrālas CCyB pieeju CCyB norma tiek uzturēta pozitīvā bāzes līmenī jau standarta risku apstākļos jeb finanšu cikla neitrālajā fāzē, kad cikliskais risks nav ne paaugstināts, ne arī būtiski pazemināts. Latvijas Banka par piemērotu CCyB normas bāzes līmeni ir atzinusi 1 %. Cikliskajam riskam pieaugot, CCyB norma ir palielināma proporcionāli riska intensitātei jau no bāzes normas. Tādējādi CCyB kopējo prasību veido bāzes norma un cikliskā komponente, kura tiek novērtēta katru ceturksni. Krīzes apstākļos, kā arī atjaunošanās periodā pēc krīzes CCyB norma var tikt samazināta vai atcelta.

Saturs

Kopvērtējums
Saliktais cikliskā riska rādītājs (SCRR)

Kredītu un IKP attiecības novirze
CCyB orientieris

Papildu rādītāji

Kreditēšana

Privātā sektora parādu slogs

Īpašumu cenu pārvērtēšana

Banku bilanču noturība

Makroekonomiskā vide

Ārējā nesabalansētība

Potenciāli nepareizi iecenoti riski

Sākot ar 2025. gada 2. ceturksni, Latvijas Banka veic cikliskā riska novērtējumu saskaņā ar pārskatīto cikliskā riska novērtēšanas analītisko ietvaru. Detalizētāk par pārskatīto analītisko ietvaru skatīt Latvijas Bankas 2025. gada Finanšu stabilitātes pārskatā.

Galvenās izmaiņas analītiskajā ietvarā:

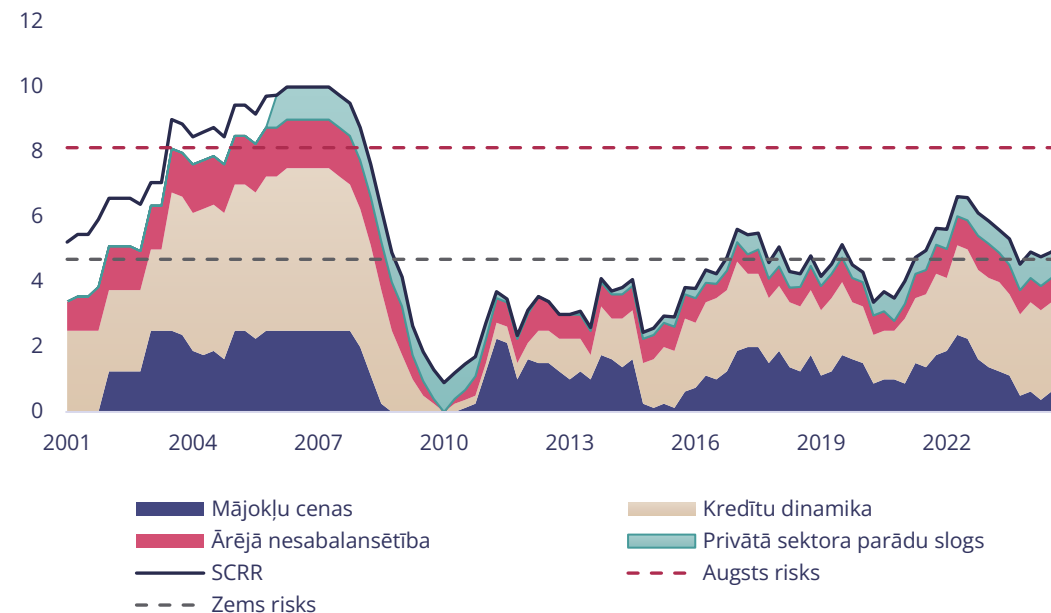
- pārskatīta papildu kredītu mēra definīcija – līdzšinējam tvērumam – kredītiestāžu NFS un mājāsaimniecībām izsniegtie kredīti un uzpirktie vērtspapīri – pievienoti kredītiestāžu līzings aizdevumi;
- pārskatīts saliktā cikliskā riska rādītājs (SCRR);
- pārskatīti papildu rādītāji:
 - kvantitatīvi testēta vairāk nekā 50 rādītāju spēja prognozēt krīzi;
 - nomainīti vairāki papildu rādītāji;
 - izveidota jauna papildu rādītāju kategorija – makroekonomiskā vide;
 - piecās kategorijās rādītāji apkopoti indeksā – vienotā signālā;
 - indeksiem izveidoti riska sliekšņi.

Atbilstoši 2025. gada 2. ceturkšņa cikliskā riska novērtējumam **Latvijas Banka nolemj nepalielināt CCyB ciklisko komponenti.**

Spēkā saglabājas 2023. gada 18. decembrī pieņemtais Latvijas Bankas lēmums par piemērojamo CCyB normu.

Cikliskais risks Latvijā kopumā vērtējams kā zems. Lai gan aktivitāte iekšzemes kreditēšanas tirgū un mājokļu tirgū ir mēreni aktivizējusies, jāņem vērā, ka tā joprojām ir atgūšanās no zema līmeņa. Iekšzemes privātā nefinanšu sektora kredītu parāda līmenis saglabājas neliels. Iekšzemes pieprasījums ir zems, noskaņojuma rādītāji liecina par piesardzību, un tautsaimniecības attīstība ir lēna.

Saliktais cikliskā riska rādītājs (SCRR)

Saliktais cikliskā riska rādītājs (SCRR) 2024. gada 4. ceturksnī sasniedza 5.3 punktu līmeni, kas ir neliels pieaugums salīdzinājumā ar 4.9 punktiem 2024. gada 3. ceturksnī. SCRR atrodas pie vidēja riska intervāla apakšējās robežas.

Detalizētāk par SCRR sk. Latvijas Bankas 2025. gada Finanšu stabilitātes pārskatā.

Privātā nefinanšu sektora kredītu atlikuma un IKP attiecības novirze no ilgtermiņa tendences turpina sarukt, taču joprojām ir negatīva gan saskaņā ar standartizēto, gan papildu kredītu definīciju. **CCyB normas orientieris ir 0 %.**

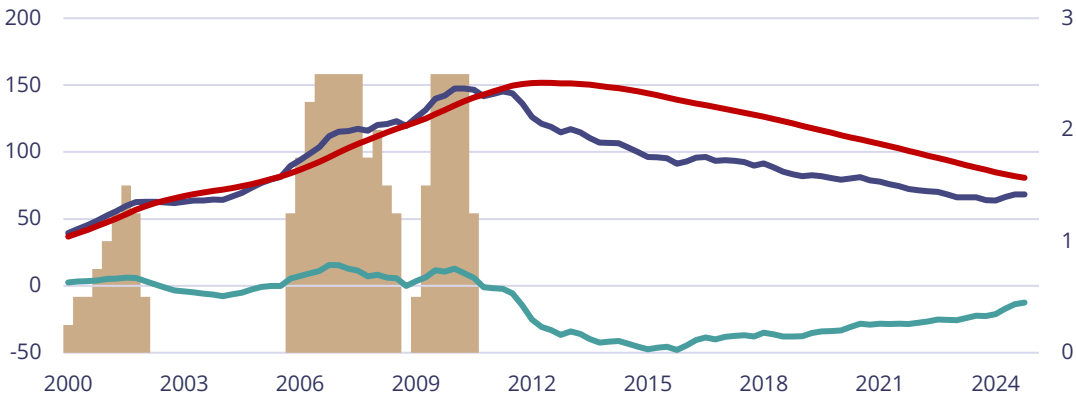
	Kredītu standartizētā definīcija 2024. gada 4. cet.	Kredītu papildu definīcija 2025. gada 1. cet.
Kredītu un IKP attiecība (%)	68.3	36.1
Kredītu un IKP attiecības novirze no tendences (pp)	-12.4	-4.3
CCyB etalonnorma (% no TREA)	0	0

Standartizētā kredītu definīcija – nefinanšu sabiedrību (turpmāk – NFS) un mājāsaimniecību saistības pret kredītiestādēm, kā arī to aizņēmumi no nebanku finanšu institūcijām vai citām NFS.

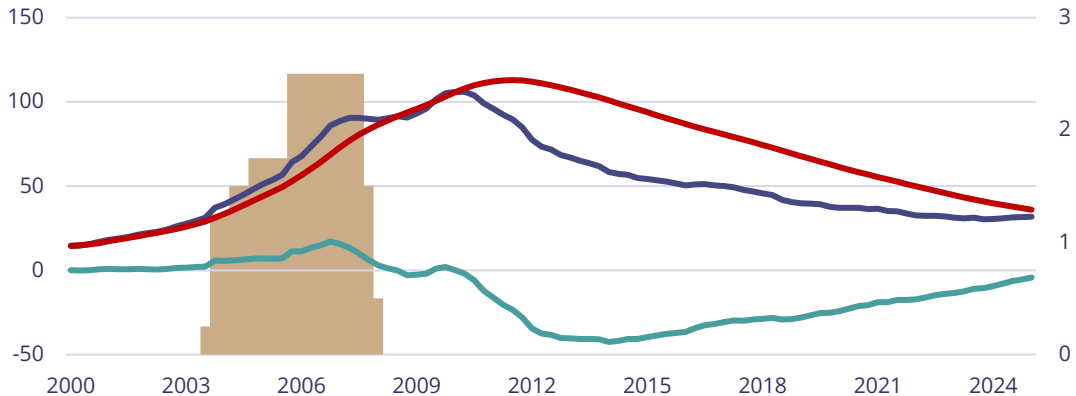
Sākot ar 2025. gada 2. ceturksni Latvijas Banka izmanto jaunu papildu kredītu definīciju – līdz šim izmantotajam tvērumam – kredītiestāžu NFS un mājāsaimniecībām izsniegtie kredīti un uzpirktie vērtspapīri – pievienoti arī banku līzinga aizdevumi*. CCyB etalonnormu, kas aprēķināta balstoties uz šo kredītu definīciju, Latvijas Banka izmanto kā CCyB normas orientieri.

* Detalizētāk par pārskatīto cikliskā riska ietvaru sk. Latvijas Bankas 2025. gada Finanšu stabilitātes pārskatā.

Standartizētā kredītu un IKP attiecības novirze

Papildu kredītu un IKP attiecības novirze

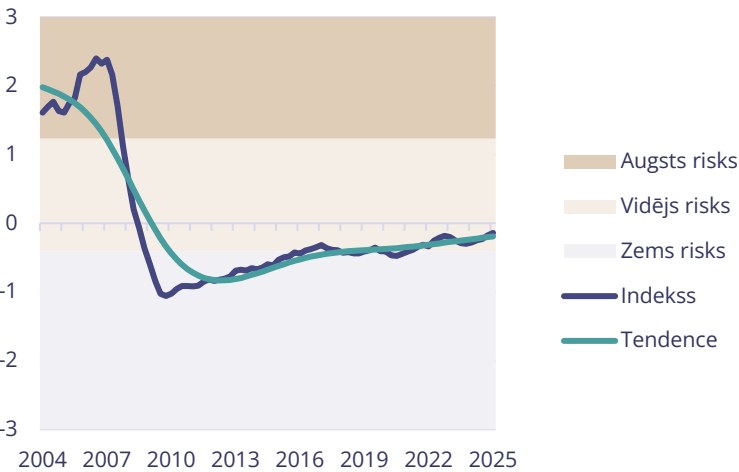
CCyB etalonnorma (% no TREA, labā ass)

Kredītu un IKP attiecība (%)

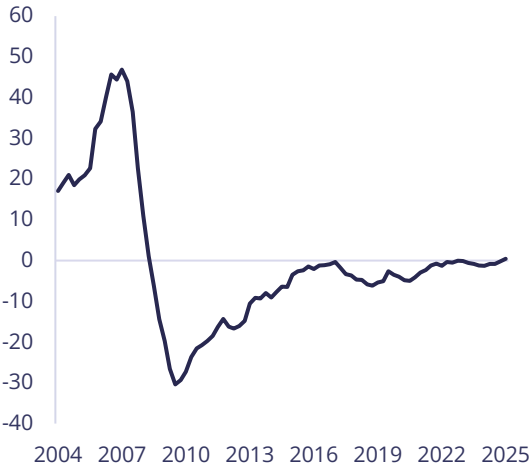
Kredītu un IKP attiecības tendence (%)

Novirze no tendences (pp)

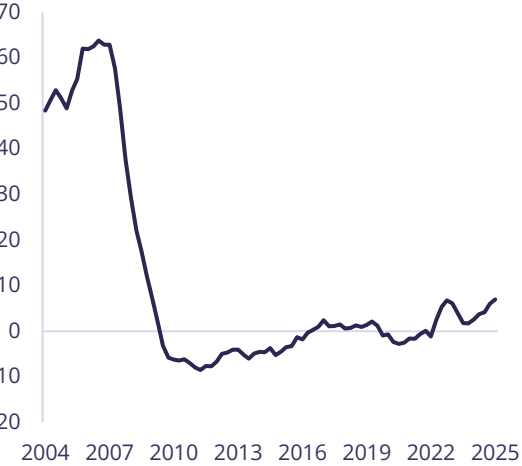
Kreditēšanas attīstības indekss

Banku kredītu (ietverot līzingu kredītus) un septiņu gadu vidējā IKP attiecības gada pārmaiņas, pp

Mājsaimniecībām un NFS izsniegto banku kredītu* (ietverot līzingu kredītus) gada pieauguma temps, %

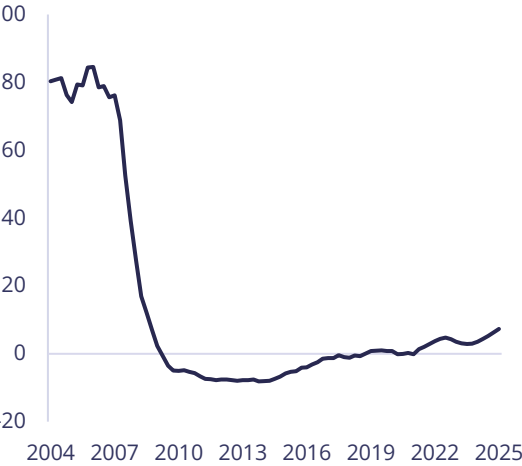

Iekšzemes kreditēšana ir aktivizējusies. 2025. gada 1. ceturksnī un aprīlī mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām (turpmāk – NFS) izsniegto kredītu* atlikums gada izteiksmē pieauga par 7.8 % un 8.0 % (t.sk. mājsaimniecībām – par attiecīgi 7.3 % un 7.7 %, bet NFS – par 8.4 % abos periodos).

Kreditēšanas pieaugumu veicina procentu likmju samazināšanas un atliktā pieprasījuma pēc kredītiem īstenošanās. 2024. gadā pieņemtais Solidaritātes iemaksas likums, kas paredz iespēju kredītiestādēm saņemt atlaidi no iemaksas, ja to izsniegto aizdevumu atlikums pieaug vairāk nekā likumā noteiktie sliekšņi, motivē kredītiestādes palielināt kreditēšanas piedāvājumu.

Kredītu aktīvāku pieaugumu turpina ierobežot augstā nenoteiktība un piesardzība ārējās tirdzniecības un ģeopolitisko risku dēļ, lēnā iekšzemes ekonomiskā izaugsme un vairāki strukturāli faktori.

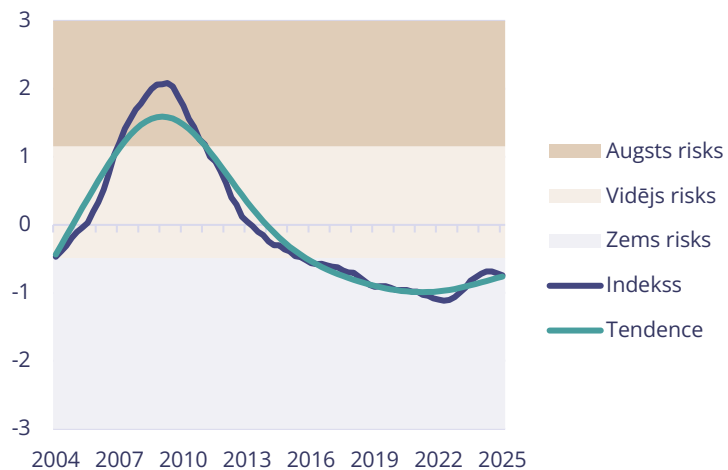
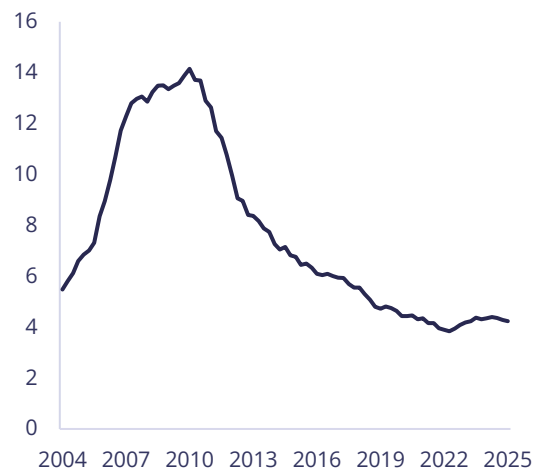
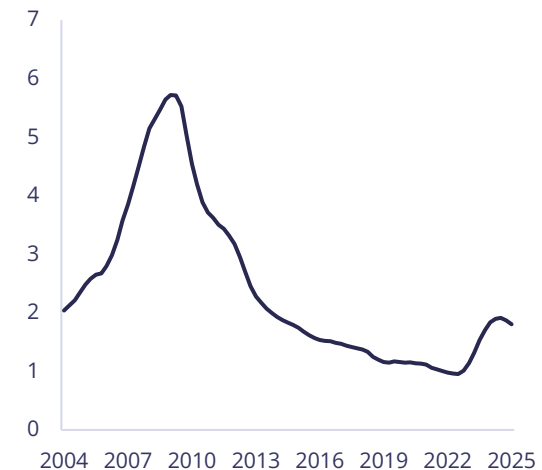
Mājsaimniecībām izsniegto banku kredītu* gada pieauguma temps, %

5 *Izslēdzot vienreizējos efektus saistībā ar strukturālajām pārmaiņām banku sektorā un sektoru pārklasifikāciju.

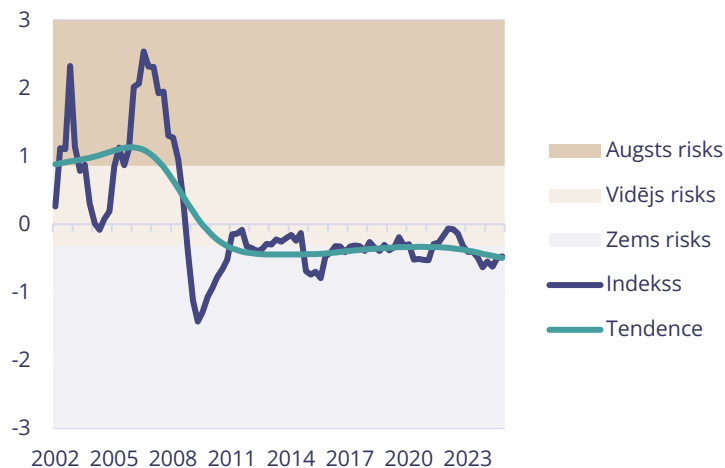
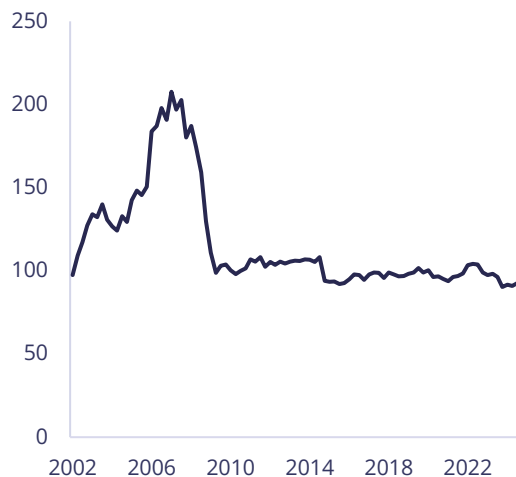
Avots: Latvijas Banka, Centrālā statistikas pārvalde un Latvijas Bankas aprēķini.

Privātā sektora parāda sloga indekss

Mājsaimniecību un NFS parāda apkalpošanas
rādītājs, %Mājsaimniecību un NFS gada procentu
maksājumu attiecība pret IKP, %

Privātā nefinanšu sektora parāds ir zems. Līdz ar pakāpenisku procentu likmju sarukumu arī privātā nefinanšu sektora kredītu procentu maksājumu un IKP attiecība nedaudz mazinājusies. Aizņēmēju finansiālā noturība saglabājas laba.

Īpašumu cenu pārvērtēšanas indekss

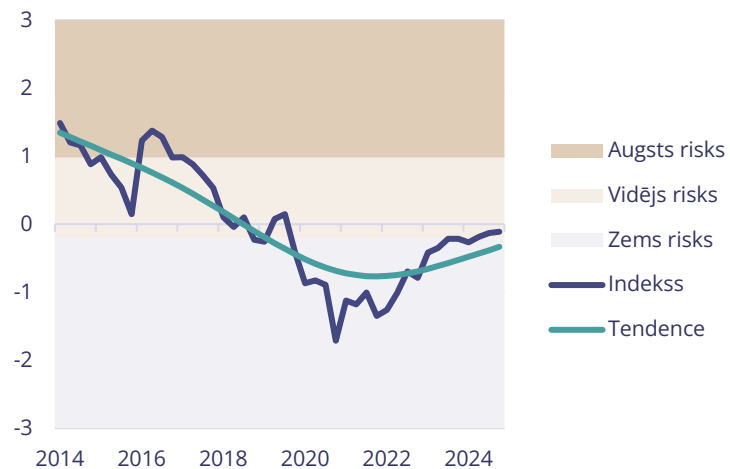
Mājokļa cenu indeksa attiecība pret vidējās
neto darba samaksas indeksu, 2010 = 100Mājokļa cenu indeksa gada pieauguma
temps, %

Nekustamā īpašuma tirgū pieaug aktivitāte mājokļu, īpaši jauno mājokļu segmentā, bet tā sarūk zemes īpašumu segmentā. 2025. gada 1. ceturksnī kopējais nekustamā īpašuma iegādes darījumu skaits pieauga par 1.4 %, salīdzinot ar attiecīgo periodu pirms gada; tostarp zemes iegādes darījumu skaits saruka par 15.0 %, bet mājokļu iegādes darījumu skaits pieauga par 16.2 %.

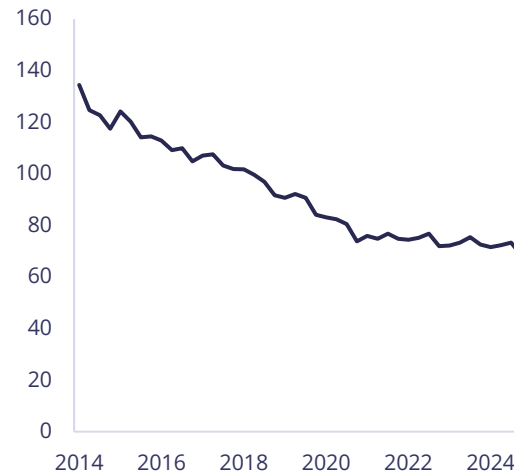
Visstraujāk (par 72.9 %) pieauga darījumi ar jaunajiem dzīvokļiem. 2025. gada 1. ceturksnī to īpatsvars kopējos mājokļu darījumos sasniedza 14.7 % (pirms gada – 9.9 %). Šādu dinamiku jauno mājokļu segmentā veicināja algu kāpums un procentu likmju samazināšanās.

Nekustamā īpašuma nozares ekspertu vērtējumā mājokļa cenu pieauguma dinamika kopumā ir mērena. Saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem Centrālās Statistikas pārvaldes datiem 2024. gada 4. ceturksnī mājokļu cenas pieauga par 8.1 % gadā. Pēc ilgāka pārtraukuma neliels pieaugums vērojams sērijveida dzīvokļu segmentā, kur 2025. gada pirmo četrus mēnešus laikā cenas pieauga par 0.8 %.

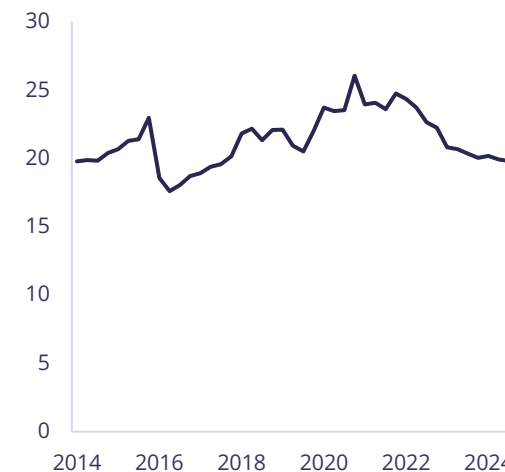
Banku bilanču noturības indekss

Iekšzemes kredītu un noguldījumu attiecība,%

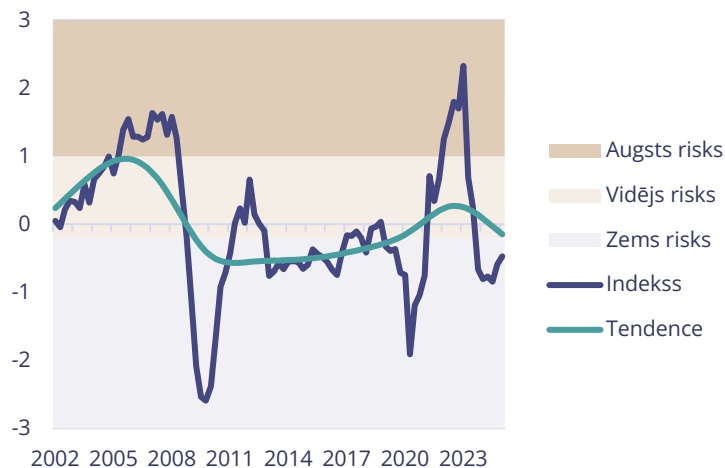

Pirmā līmeņa pamata kapitāls (CET1), %

Banku bilanču noturības rādītāji – banku kapitalizācija, kā arī peļnītspēja, aktīvu kvalitāte – ir ļoti labi. Banku kredītu un depozītu attiecība saglabājas stabili zema.

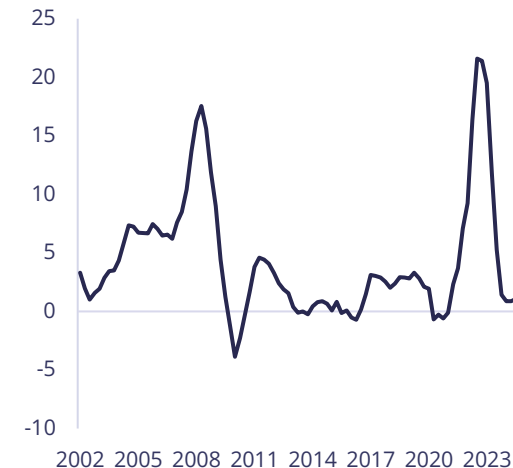
Makroekonomiskās vides indekss

Reālā IKP gada pieauguma temps, %

Saskaņotā patēriņa cenu indekss (SPCI) gada pieauguma temps, %

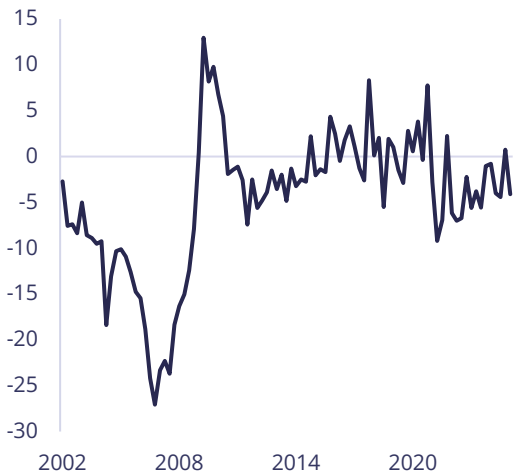

Tautsaimniecības attīstība ir vāja. 2025. gada 1. ceturksnī Latvijas IKP saruka par 0.3%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, un nemainījās, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni. Vājo sniegumu noteica nestabila ārējā vide, vājš patēriņš, nelabvēlīgo laikapstākļu ietekme uz enerģijas ražošanu.

Lai gan iedzīvotāju ienākumi aug, globālo satricinājumu un iekšzemes nenoteiktības fonā patērētāji saglabā piesardzību. Visticamāk piesardzība vēl saglabāsies, taču reālo algu pieaugums atbalstīs patēriņa atgūšanos. Procentu likmju sarukums, ES fondu ieplūde un aizsardzības izdevumu pieaugums stiprinās investīciju aktivitāti.

Saskaņā ar Latvijas Bankas prognozēm 2025. gadā IKP kāpums varētu sasniegt 1.2%. Tautsaimniecības attīstību būtiski ietekmēs ārējās vides faktori, patērētāju un investoru noskaņojums, kā arī valdības izdevumi, kas saistīti ar investīciju projektiem un valsts aizsardzību. 2025. gada inflācijas prognoze ir palielināta līdz 3.4 %, ko nosaka straujāks, nekā iepriekš prognozēts, pārtikas un pakalpojumu cenu kāpums. Darba tirgus būs noturīgs – bezdarba rādītājs 2025. gadā varētu saglabāties iepriekšējā gada līmenī (līdz 6.9%).

Tekošā konta attiecība pret IKP, %

2025. gada 1. ceturksnī **tekošā konta deficīts** pieauga līdz 4.1 % no IKP. Šāds deficīts veidojies importa pieauguma dēļ, ko savukārt būtiski ietekmēja Latvijas atslēgšanās no Krievijas vienotā elektroenerģijas tīkla. Vienlaikus gan preču, gan pakalpojumu eksports turpina pieaugt.

Starpība starp mājstaimniecībām no jauna izsniegto mājokļa kredītu procentu likmēm un EURIBOR

samazinājās līdz ar EURIBOR pieaugumu, kas sākās 2022. gadā. Tirgus procentu likmēm pieaugot, kredītiestādes biežāk piedāvāja klientiem atlaides kredītu pievienotajām likmēm kredīta termiņa sākumā. 2024. gadā un 2025. gadā šī prakse mazinājās, taču nedaudz samazinājās arī kredītiestāžu piedāvātās pievienotās likmes, tādējādi nedaudz mazinot aizņēmēju maksājuma slogu. Šī rādītāja interpretācija nav viennozīmīga – jāņem vērā tirgus procentu likmju dinamika un strukturālie faktori.

Starpība starp mājstaimniecībām no jauna izsniegto mājokļa kredītu procentu likmi un 6 mēnešu EURIBOR, pp

Šajās divās kategorijās apkopojoši indeksi nav izveidoti, jo katrā no tām iekļauts viens rādītājs. Šiem rādītājiem nevar noteikt pamatotos riska sliekšņus, balstoties tikai uz to vēsturisko sadalījumu, – riska vērtējumam nepieciešams kvalitatīvs eksperta slēdziens.

Avots: Latvijas Banka, Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Bankas aprēķini, The European Money Markets Institute